

Мистецький Автораф

Кафедра історії і теорії мистецтва Львівської національної академії мистецтв готується відзначити своє 65-ліття

Сидять (зліва направо): Я. Кравченко, С. Лупій, І. Голод, Г. Стельмашук, О. Рибак, Р. Шмагало; стоять М. Кравченко, М. Студницька, Н. Левкович, Г. Хорунжа, Г. Семенишин, Н. Циган, Р. Шафран, Л. Цимбала

Галина СТЕЛЬМАЩУК,
завідувач кафедри історії і теорії мистецтва Львівської національної академії мистецтв, доктор мистецтвознавства, професор, член Національної спілки художників України, член-кореспондент Національної академії мистецтв України.

Заснована вона одночасно зі створенням Львівського державного інституту прикладного і декоративного мистецтва 1946 року. В історії кафедри були різні періоди: то її приєднували до кафедри основ марксизму-ленінізму, то вона функціонувала як самостійна одиниця. З 1971 по 1999 рік кафедру очолював академік Яким Запаско, який мав досвід керівної роботи, бо був довголітнім ректором інституту. Багато зусиль доклали до розбудови інституту й кафедри у роки незалежності ветеран війни академік Я. Запаско разом із ректором, академіком, народним художником України Еммануїлом Миськом. Інститут було перейменовано на Львівську академію мистецтв, а зусиллями ректора академіка Андрія Бокотія 2004 року – на Львівську національну академію мистецтв. Варто нагадати, що цей факт має історичний вимір: адже за створення художньої академії та українського університету у Львові боролися кілька поколінь української інтелігенції і студентів ще з позаминулого століття, із часів Австро-Угорської імперії. А сталося це нещодавно – 1994 року. Трьома роками раніше кафедру ІТМ із загальноосвітньої реорганізовано на випускаючу, тобто кафедра почала готувати спеціалістів-мистецтвознавців. Тепер

вона здійснює професійну підготовку мистецтвознавців освітньо-кваліфікаційних категорій «бакалавр» та «магістр». За часів реорганізації кафедра напружено працювала над удосконаленням навчальних програм та запровадженням нових предметів. У цій справі Я. Запаско був надзвичайно вимогливим. Окрім того, за власною ініціативою він завжди залучав до викладання історії мистецтва провідних науковців зі львівських музеїв та наукових установ. Погодино або за сумісництвом у різні роки окремі лекційні курси викладали відомі вчені Ю. Лащук, П. Жолтовський, В. Овсійчук, директор Львівської галереї мистецтв Б. Возницький, українська поетеса і досвідчений видавничий працівник Майя Білан, яка 1991–1996 років розробила й викладала курс міфології та іконографії, історію орнаменту, мистецтвознавство і художню критику. Зорієнтованість навчального процесу на тісний зв'язок із наукою та її актуальними проблемами стала одним із провідних принципів діяльності кафедри. До освітньої програми з ініціативи Я. Запаски введено спеціальний предмет «Наукові дослідження», який передбачає не лише теоретичні засади дослідницької праці, а й практичне її освоєння шляхом написання курсо-

вих та дипломних робіт. Слід сказати, що кафедра як така, що готує й випускає мистецтвознавців, стала відома в Україні. До нас вступають абітурієнти не лише з наближених до Львова областей – Тернопільської, Рівненської, Волинської, Закарпаття, а й з Херсонщини, Дніпропетровщини, Луганщини, Черкащини, Полтавщини.

Нині кафедра сповна укомплектована кадрами вищої кваліфікації. Лекції читають відомі вчені й педагоги, доктори мистецтвознавства, професори Галина Стельмашук, Володимир Овсійчук, Ростислав Шмагало (декан факультету ІТМ), Орест Голубець, доктор історичних наук Оксана Рибак, доктор філософських наук Марія Кашуба, професор (проректор з науково-педагогічної роботи) Ігор Голод, приват-професор Світлана Лупій, в. о. професора Ярослава Кравченка, кандидат мистецтвознавства, відомий дослідник українського мистецтва, проректор із науково-творчої роботи Роман Яців, а також молоді кандидати мистецтвознавства, доценти Мар'яна Студницька, Роксолана Шафран, Наталя Левкович, Ірина Костюк, в. о. доцента Лада Цимбала. Викладацький склад поповнили випускники аспірантури Юлія Бабунич, Марта Кравченко й аспірантка Галина

Хорунжа. Навчанню й вихованню мистецтвознавців у нашій академії сприяє саме місто Львів: у ньому збереглися пам'ятки архітектури й мистецтва майже всіх історичних стилів – від давньоруського й готики до сецесії й модерну. Львів має першорядні пам'ятки ренесансу й бароко, тут зосереджена велика кількість музеїв, бібліотек, дослідних установ і кабінетів, де міститься багато творів, стародруків і речових матеріалів практично всіх історичних епох починаючи від кам'яної доби. Тому викладачі проводять лекції не тільки в аудиторіях академії, а й у музеях, як жартома називають лекції–екскурсії з архітектури, оглядаючи й аналізуючи живі пам'ятки. Понад те, Мар'яна Студницька та Ярослав Кравченко організують разом зі студентами автомобільні (добре, що обоє мають власні авто!) поїздки Україною. Мета – вивчення замків, музеїв, і всього мистецтва України. Так само (власним коштом) і з тією самою метою вони організували поїздки до Польщі та Санкт-Петербурга в Ермітаж. Хотілося б, щоб державні мужі освітньої галузі не говорили про бідність і брак коштів, а виявляли більше уваги та дбайливості до освіти й забезпечували якість самого освітнього процесу (у тому числі й коштами).

Нас турбує також питання суспільного й державного запиту на тих висококваліфікованих спеціалістів мистецтвознавців і культурологів, яких кафедра випускає по 5–7 осіб із денної форми навчання і трохи більшою кількістю – із заочної. Простіше кажучи, йдеться про направлення випускників на роботу. Так, кафедра робить вагомий внесок у підготовку нової генерації фахівців – дослідників у галузі історії та теорії українського мистецтва, викладачів художньої культури, історії мистецтва, музейних працівників. І нехай комусь не здається, що цих спеціалістів у нас забагато. У великих містах, особливо там, де вони здобувають освіту, наші випускники знаходять собі роботу. А ось у сільських і районних школах, до програм яких уведено й культурологію, й народознавство, навіть не всі чули, що такі фахівці є. То, мабуть, слід хоча б для державної форми навчання відновити систему направлень на роботу. Звісно, якщо ми дбаємо про загальний культурний рівень народної освіти в Україні.

Висвітлення діяльності кафедри ІТМ буде неповним, якщо не сказати про науково-дослідну роботу її викладачів і навіть ширше про її участь у розвитку українського мистецтвознавства. Важливою подією в цьому сенсі стало

зініційоване Я. Запаском відкриття 1993 року у Львівській академії мистецтв аспірантури зі спеціальностей декоративно-прикладне й образотворче мистецтво та Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій. Яким Прохорович був і першим головою Спеціалізованої вченої ради. Більшість наших випускників навчалися в аспірантурі. Відтоді, як кафедра стала випускаючою, дисертації захистили 15 наших випускників. Більшість аспірантів академії, а їх близько сотні, прикріплені до кафедри ІТМ.

Про публічність нашої наукової роботи мені довелося, звісно, дбати особисто як завідувачу кафедри. 2003 року чимало зусиль було докладено до налагодження видання кафедрального щорічного збірника наукових мистецтвознавчих праць «Мистецтвознавчий автограф». У збірнику передбачено спеціальні рубрики для публікацій наукових досліджень аспірантів – «Науковими лабіринтами» і студентів – «Проба пера».

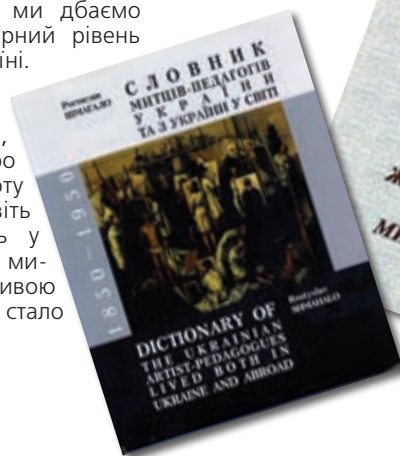
Щороку тепер у «Мистецтвознавчому автографі» публікують кілька кращих аспірантських і студентських статей, а крім того, 2006 року видано бакалаврську роботу Сергія Білана «Князь і дружина IX–XII ст. Іконографія, стрій, типологія, художній образ» (Львів, 2006) і магістерську – Марти Романишин – «Малярство Олекси Друченка» (Львів, 2006).

Важливий внесок кафедра робить у розвиток українського мистецтвознавства своїм науковим доробком. В Україні відомі праці колективу кафедри, зокрема академіка Якіма Запасака «Орнаментальне оформлення української рукописної книги» (К., 1960); «Першодрукар Іван Федоров» (Львів, Каменяр, 1964); «Мистецтво книги на Україні в XVI–XVIII ст.» (Львів, 1972); «Українське народне килимарство» (К., Мистецтво, 1973); «Львівські стародруки: Книгознавчий нарис» (Львів, 1983); «Матеріали до історії українського мистецтва» (Львів, 1993); «Пам'ятки книжкового мистецтва. Українська рукописна книга» (Львів, Світ, 1996) та ін.; професора Галини Стельмашук «Український народний одяг XVII – початок XIX ст. в

акварелях Ю. Глоговського» (К., 1988, у співавторстві з професором, народним художником України Д. Кривачем); «Традиційні головні убори українців» (К., 1993); «Український стрій» (Львів, 2000, у співавторстві зі старшим науковим співробітником науково-дослідного сектору ЛНАМ М. Білан); «У ХХІ століття – з мистецтвом» (Львів, 2000); «Давнє вбрання на Волині» (Луцьк, 2007); «Екслібриси родини Опанащуків» (Львів, 2006); «Микола Опанащук: творчий портрет митця. Графіка. Малярство» (Львів, 2007) та ін.; професора Ростислава Шмагала «Між Сходом і Заходом. Кераміка Галичини кінця XIX – початку ХХ століття в контексті міжнародних зв'язків. Контакти і взаємодії» (Львів, 1994, у співавторстві з кандидатом мистецтвознавства О. Ногою); «На перехресті Європи і віку. Іван Мозолевський» (Львів, 1996, у співавторстві з Д. Бойцовим); «Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини ХХ століття (структурування, методологія, художні позиції» (Львів, 2005); професора Ігора Голода «Міське ремесло західних областей України XVI–XVIII ст.» (Львів, 1994); Біографічно-бібліографічний нарис «Академік Яким Запаско» (Львів, 1999), понад 10 альбомів, присвячених творчості окремих митців; в. о. професора Оксани Маланчук-Рибак «Жінка в історії» (Львів, 2002); «Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях XIX – першої третини ХХ століття» (К., 2007); доцента Мар'яни Студницької «Історія мистецтва країн Сходу» (Львів, 2004); монографії в. о. професора Ярослава Кравченка «Школа Михайла Бойчука: Охрім Кравченко. Художник і час» (К., 2005); «Школа Михайла Бойчука: тридцять сім імен» (Київ, 2010).

В останнє десятиліття ХХ ст. і на початку ХХІ ст. побачили світ колективні праці кафедри: Енциклопедичний Словник з декоративно-ужиткового мистецтва у 2-х томах, що містить понад 5 тисяч термінів із різних галузей ужиткового та монументально-декоративного мистецтва (Львів, 2000); «Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва» за редакцією Я. Запасака (К., 1995); «Декоративно-ужиткове мистецтво:

Мистецька школа в системі національної освіти України»

(Львів, 1999); «Мистецька школа напередодні III тисячоліття. Збірник наукових праць» за редакцією Р. Шмагала (Львів, 1999); збірник наукових праць «Читання пам'яті С. Гординського» (головний редактор і упорядник І. Голод); «Мистецтвознавчий автограф: щорічний збірник наукових праць кафедри історії і теорії мистецтв» (Львів, 2006; Львів, 2007; Львів, 2008) видається за науковою редакцією й упорядкуванням Г. Стельмащук; «Жінка в мистецтві» (Львів, 2008) за науковою редакцією й упорядкуванням О. Рибак.

Дуже важливо, що кафедра співпрацює з ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. Члени кафедри Г. Стельмащук, С. Лупій,

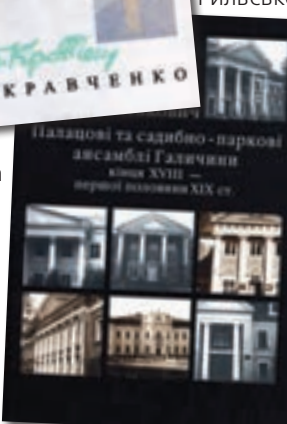
енциклопедичних видань.

Кафедра розширює міжнародні контакти, налагоджено дружні зв'язки зі спорідненими вузами Польщі. Щороку організуються поїздки студентів кафедри до

Кракова, Лодзі, Варшави, Вроцлава. Правда, здійснюється все це поки що за власний кошт і тримається на ініціативі та особистих контактах викладачів.

В Україні, на жаль, бракує теоретичних праць, які узагальнювали б і аналізували мистецький досвід ХХ століття, живі художні процеси, що відбуваються сьогодні, виробляли б стратегію розвитку українського мистецтвознавства. Майже недослідженим залишається творчий доробок українських митців зарубіжжя, які змушені були працювати поза межами Батьківщини в Європі, Америці, Росії, й тих, котрі були репресовані і насильно вилучені з історії українського мистецтва. Ще одне наболіле питання – надзвичайно малі накладки навіть тих праць, які вже видані. Це менше одного відсотка від того, що потрібно для бібліотек України.

Останнє десятиліття в житті кафедри позначене особливим піднесенням і вагомими здобутками. Та професорсько-викладацький склад ніколи не забуває про своє найголовніше завдання – спільно з усіма іншими кафедрами академії виховувати талановиту молодь, тих, хто творитиме українське мистецтво в незалежній Україні.

БАЛАДА ПРО ВЕСНОНЬКУ

(До картини «Травень». 1965)

– Господаре, господароньку, вітвори ворітонька!
 – Хто воріт кличе? – Яренька Веснонька!
 – Ой зелена Веснонька в рутянім віноньку.
 У кожній квітоньці – по золотій пчлоньці,
 А на чім же ти сидиш? – На злотнім кріслечку,
 В небесі посаджена, хмароньками обгороджена.
 – А чим же ти граєш? – Золотим яблучком,
 Ой не золотим яблучком, золотим сонечком.
 – А чим же погрожаєш? – Золотий ніжик маю.
 – Ой весна-красна, що ж нам винесла?
 Як ти звісила по небесоньках долю-райдугу,
 Вітворим ворітонька, пустим радонько:
 Малим діточкам побіганячко,
 Старим бабонькам посіданнячко,
 Красним дівонькам на співаннячко,
 А господарям на робітячко.
 – Ой весна-красна, що ж нам винесла?
 Як нам винесла сонце в хмароньці, кров на ратищі,
 Затворим воротища, втопим радощі:
 Малим діточкам – сиротиннячко,
 Старим бабонькам – голосіннячко,
 Красним дівонькам – сльози-нитоньки,
 Господаронькам – кривцю литоньки.
 – Господаре, господароньку, вітвори ворітонька!
 Золотим сонцем сяю, золотий ніжик впускаю,
 Топлю в морі-окіані – твоя владонька!
 Всі бджолята забджолили,
 Й сонечко між ними,
 Одним крильцем світ затьмили,
 Другим роз'яснили...

Обвинувачені в націоналізмі

Іван Драч
 Весна-красна

Продовжуємо публікацію картин Тетяни Яблонської та віршів Івана Драча до них, що не побачили світ 1969 року, коли було знищено чотиритисячний наклад альбому «Тетяна Яблонська» у видавництві «Мистецтво» через обвинувачення в націоналізмі.